

Analýza evaluačních strategií vybraných mateřských škol

Eliška Fůsková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška FŮSKOVÁ**

Osobní číslo: **H10049**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Analýza evaluačních strategií vybraných mateřských škol**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti evaluace.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou analýzy evaluačních dokumentů vybraných mateřských škol.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Současná mateřská škola a její řízení. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 154 s. ISBN 80-7178-537-7.

BOBYSUDOVÁ, Kamila. Koordinátor autoevaluace. Poradenské dovednosti. Karlovy Vary: Národní institut pro další vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-86956-68-8.

CHVÁL, Martin. a kol. Školy n cestě ke kvalitě: systém podpory autoevaluace škol v ČR. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-86856-90-2.

PRŮCHA, Jan. Pedagogická evaluace. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1333-8.

VAŠTÁTKOVÁ, Jana. a kol. Autoevaluace v praxi českých škol. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-86856-91-9.

VAŠTÁTKOVÁ, Jana. Úvod do autoevaluace školy. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1422-8.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 6. února 2013

doc. Ing. Aréžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohou být užit díla – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 4. 2013

..... Fisková Eliška

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá tématem autoevaluace v praxi českých mateřských škol. Je zaměřena na zmapování evaluačních postupů a strategií, které mateřské školy při své autoevaluaci využívají. Teoretická část je zaměřena na vymezení a objasnění základních pojmů a uchopení evaluace z legislativního hlediska. V další části se zaměřuji na konkrétní postupy a metody evaluačních procesů. V praktické části se zabývám činnostmi autoevaluačních procesů v českých mateřských školách a provádím analýzu evaluačních strategií vybraných mateřských škol.

Klíčová slova: autoevaluace, evaluace, evaluace v legislativě, evaluační strategie, evaluační zpráva, evaluační dokumenty, oblasti evaluace

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is the theme of an auto-evaluation in practice of Czech kindergartens. Is focused on mapping the evaluation methods and strategies that are kindergartens utilizing during the process of auto-evaluation. The theoretical part is defining and characterizing the fundamental concepts and the grasp of evaluation from a legislative point of view. The next part is concerning specific methods and techniques of the evaluation processes. In the practical part I am dealing with activities connected with auto-evaluation processes on Czech kindergartens and with an analysis of evaluation strategies of selected kindergartens.

Keywords: auto-evaluation, evaluation, evaluation in legislative, evaluation strategies, evaluation report, evaluation documents, areas of evaluation

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, Ph.D. za vstřícnost, cenné rady i připomínky a především za čas, který mi věnovala. Rovněž bych chtěla vyjádřit poděkování všem ředitelkám mateřských škol za poskytnuté materiály.

V neposlední řadě děkuji své rodině a mému příteli Milanu Vařákovi za podporu, ochotu a trpělivost.

Motto

*„Pověz mi a zapomenu, ukaž mi a já si vzpomenu, ale nech mne se zúčastnit
a já pochopím.“*

Konfucius

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC VLASTNÍHO HODNOCENÍ ŠKOLY	11
1.2 POJMY EVALUACE A HODNOCENÍ	12
1.3 POJMY AUTOEVALUACE A VLASTNÍ HODNOCENÍ ŠKOLY	13
1.4 VLASTNÍ HODNOCENÍ ŠKOLY – INTERNÍ VS. EXTERNÍ	14
2 OBLASTI VLASTNÍHO HODNOCENÍ ŠKOLY	16
2.1 OBSAH OBLASTÍ EVALUACE.....	16
3 KRITÉRIA A ŠKÁLY HODNOCENÍ (EVALUACE)	20
3.1 KRITÉRIA A JEJICH POUŽITÍ PŘI EVALUACI	20
3.2 KRITÉRIA HODNOCENÍ DLE RVP PV	21
4 ZÁKLADNÍ METODY A POSTUPY EVALUACE	23
4.1 ČLENĚNÍ METOD DLE RŮZNÝCH HLEDISEK	23
4.2 KONKRÉTNÍ METODY VYUŽÍVANÉ PŘI EVALUACI	24
5 SEBEHODNOTÍCÍ ZPRÁVA MATEŘSKÉ ŠKOLY	28
5.1 STRUKTURA A OBSAH ZPRÁVY	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
6 ÚVOD DO PROBLÉMU VÝZKUMU	32
6.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	32
6.1.1 Výzkumný cíl	32
6.1.2 Výzkumný soubor a jeho výběr	32
6.1.3 Použitá výzkumná metoda	33
6.2 POPIS ZKOUMÁNÍ.....	35
6.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU	37
6.4 SHRNUTÍ ZÍSKANÝCH FAKTŮ A DISKUZE	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	51
SEZNAM TABULEK	52

ÚVOD

Jednou z mnoha činností, které každá mateřská škola musí provádět, je proces hodnocení vlastní práce. Asi každá škola si uvědomuje nutnost být konkurenceschopná. A k tomu dospěje právě jen tehdy, když bude svoji práci udržovat v přiměřené kvalitě, či ještě lépe, když bude svoji práci zlepšovat. Jedná se tedy o neustálý proces rozmyšlení nad svojí prací, hodnocení výsledků a následnou práci při promýšlení plánu rozvoje školy (jak svoje kvality zlepšovat). Tématem evaluace (hodnocení) mateřských škol se budu zabývat v této bakalářské práci. Mou snahou bude v první části (teoretické) objasnit základní rámec tohoto tématu, tedy popsat co to evaluace je, čím se zabývá, jaké jsou její oblasti, metody a postupy. Zaměřím se i na legislativní rámec pojmu, objasním, zda je zákonem stanoveno, že škola musí provádět vlastní hodnocení.

Problematika, kterou se moje práce zabývá, je v dnešní době stále častěji diskutovaným tématem. Často se můžeme doslechnout o rozvoji evaluace v zahraničí, ale trendem se evaluace stává i v českých zemích a na půdách českých škol. V práci se snažím zachytit základní pojmy problematiky tak, abych téma zpracovala přehledně a výstižně. V druhé části (praktické) se zaměřím na konkrétní evaluační procesy vybraných osmi mateřských škol.

Mým hlavním cílem je porovnat evaluační strategie vybraných mateřských škol. Z poskytnutých dokumentů mateřských škol se pokusím zjistit, kterými oblastmi evaluace se mateřské školy zabývají nejčastěji. Dále bych se chtěla věnovat i oblasti hodnocení kurikulárních dokumentů školy, tedy školních a třídních vzdělávacích programů – chci zjistit, zda mateřské školy tyto dokumenty hodnotí a pokud ano, tak jakými metodami. Mým cílem je i zjistit, jakých metod a postupů (evaluačních strategií) mateřské školy využívají při autoevaluačních procesech obecně.

Evaluace může mateřským školám vytvořit jakýsi obraz své práce, který vypovídá o silných a slabých stránkách školy, o určité atmosféře mezi učiteli, učiteli a dětmi, rodiči; škola spatřuje také výsledky své práce ve výsledcích vzdělávání, uvědomuje si, s jakými podmínkami vzdělávání pracuje a to vše se může snažit alespoň udržet (v případě, že je stav vyhovující), nebo tento stav zvyšovat a tím i zvyšovat úroveň a kvalitu školy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V první kapitole této práce se pokusím vymezit a objasnit základní pojmy týkající se tématu. Je nutné nahlédnout na tyto pojmy z více pohledů a dokázat jim porozumět proto, abychom s nimi mohli kvalitně pracovat.

1.1 Legislativní rámec vlastního hodnocení školy

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání (školský zákon) ukládá mateřským školám povinnost provádět vlastní hodnocení školy. Poslední změny přinesla vyhláška č. 225/2009 Sb., která prodlužuje plnění povinnosti vlastního hodnocení časovou hranicí tří školních roků. Nejnovější změnou je vyhláška č. 195/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Tato poslední novela mění rámcovou strukturu a obsah dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy a ruší §8 a §9 týkající se zaměření, pravidly a termíny vlastního hodnocení školy.

Školský zákon také udává povinnost ředitelům základních, středních a vyšších odborných škol každoročně zpracovávat výroční zprávu. Výroční zprávu ředitelé zasílají svému zřizovateli a jsou povinni ji také zveřejnit na viditelném a přístupném místě ve škole. Jejím obsahem jsou údaje o činnosti školy za poslední školní rok. Tato povinnost ovšem neplatí pro ředitele mateřských škol.

O povinnosti provádět vlastní hodnocení školy hovoří i základní pedagogické dokumenty, tedy rámcové vzdělávací programy. Ty ukládají školám povinnost vytvářet si svůj vlastní evaluační systém, který je součástí školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP PV). Zde je třeba popsat, jak se evaluace bude uskutečňovat, tedy celý promyšlený systém evaluace – předmět evaluace, její prostředky, časové rozvržení a kdo bude evaluaci provádět. Předpisy není nijak stanoven rozsah vlastního hodnocení školy.

Mateřská škola vytváří v rámci tvorby ŠVP PV svůj originální hodnotící systém. RVP PV hovoří o potřebě konkrétnějších pravidel, podle nichž bude mateřská škola – pedagogové postupovat.

- Předmět evaluace (Co se bude sledovat? Na co se mateřská škola bude zaměřovat při evaluaci?)

- Techniky evaluace (Jaké formy a metody budou při hodnocení využity?)
- Časový harmonogram (Jak často bude mateřská škola hodnotit konkrétní jevy? S jakou frekvencí je bude hodnotit?)
- Odpovědnost pedagogů (Kdo bude hodnotit? A kdo bude za co zodpovědný?)
- Další pravidla evaluace, která si celek pedagogů může stanovit

(RVP PV, 2004)

1.2 Pojmy evaluace a hodnocení

Pojem evaluace (latinsky „valere“, což znamená být silný, mít platnost, závažnost) byl z latiny přenesen nejdříve do anglického jazyka – pojem evaluation (v překladu určení hodnoty, ocenění) odkud se rozšířil i do našeho pedagogického slovníku. Vymezení přesného významu pojmu není snadné a jednoznačné. Evaluaci můžeme charakterizovat jako vyhodnocování, pochopení kvality a výsledků vzdělávání, pochopení podstaty, hodnoty a ceny věcí (Vašátková, 2006). Evaluace se vyznačuje svojí systematickostí a pravidelností. Důležité je, aby se s výsledky evaluace dále pracovalo, protože právě rozmyšlení nad vlastní činností je krokem k efektivnějšímu zlepšování práce mateřské školy. Evaluace je tedy proces, při kterém se vyhodnocují vzdělávací činnosti, situace, podmínky i výsledky vzdělávání (VÚP, 2008). J. Průcha vysvětluje evaluaci škol jako „*hodnocení výsledků a fungování jednotlivých škol na základě přesných ukazatelů a procedur monitorování*“ (Průcha, 1998). Dle něho je evaluace škol součástí celkové pedagogické evaluace.

Evaluace je „*proces systematického shromažďování informací a analýzy informací podle předem stanovených kritérií za účelem dalšího rozhodování*“ (Bečvářová, 2003). Pojem hodnocení a evaluace jsou v teorii odlišné. Hodnocení spojujeme spíše s žáky a s prací učitelů - s realitou ve škole (Průcha, 1996), mluvíme o něm jako o přisuzování hodnot věcem, jevům, procesům a lidem v daném – v konkrétním okamžiku. U hodnocení nás příliš tedy nezajímá (oproti evaluaci) analýza předchozího stavu a vzhled do budoucího vývoje jevu (Vašátková, 2006). Hodnocení je tedy jen „pouhé“ konstatování skutečnosti, přiřazení pozitivního nebo negativního významu danému jevu. Hovoříme o klasické formě klasifikace a to buď pochvalou, či vytknutím chyb (Bečvářová, 2003). RVP PV v 1. vydání z roku 2001 uvádí, že hodnocení je chápáno spíše ve vztahu k dítěti, či pedagogovi, kdežto evaluace (autoevaluace) vystihuje vztah k vzdělávacímu procesu, podmínkám, ŠVP PV a dalším oblastem. Často jsou ale pojmy evaluace, autoevaluace a hodnocení chápána jako synonyma. V anglickém jazyce je rozdíl mezi pojmy vystižen existencí dvou různých ter-

mínů – evaluation (evaluace) a assessment (hodnocení). V českém prostředí je tedy vždy důležité se spíše dívat na kontext užívání pojmů evaluace a hodnocení

Rozdíl v pojmání termínů můžeme rozlišit i takto: „hodnocení“ je spíše „taktické“ hodnocení jednotlivého žáka, kdežto „evaluace“ se vztahuje ke „strategickému“ posuzování školských systémů, programů, práce škol a učitelů (Kašpárková, 2007).

1.3 Pojmy autoevaluace a vlastní hodnocení školy

Význam slova autoevaluace (z řeckého autos, což znamená sám) můžeme srovnat s anglickým pojmem self-evaluation. Rozlišení rozdílu mezi evaluací a autoevaluací není nijak přesně definováno. Autoevaluace zastřešuje veškeré evaluační strategie odehrávající se ve školách. Jedná se tedy o evaluaci uvnitř školy a škola si toto hodnocení provádí sama (Vaš'átková, 2006). Rozlišování všech těchto pojmů (evaluace, autoevaluace, hodnocení, vlastní hodnocení) je nutné rozlišovat na odborné úrovni, v praxi se tyto termíny často používají jednotně. I v legislativních dokumentech můžeme sledovat jisté nesrovnalosti výše uvedených pojmů, např. školský zákon nevyužívá termínů „evaluace, autoevaluace“, dočteme se pouze o „vlastním hodnocení“, kdežto RVP PV hovoří o všech termínech (VÚP, 2008). Vaš'átková (2006) objasňuje tyto nesrovnalosti v dokumentech tím, že školský zákon je určen nejen odborníkům, a tak by se zde neměly objevovat cizí výrazy (což pojem evaluace je a jeho přesný význam není zcela jasně vymezený). Podle Průchy (1996) je autoevaluace „*systematické dosažení hodnocených cílů podle přede stanovených kritérií prováděné pracovníky školy*“. Autoevaluace není samoúčelná, měla by školám sloužit jako nástroj ke zlepšování kvalit školy, je to určitá cesta školy k efektivnějšímu vývoji, je způsobem, kdy škola přemýšlí sama o sobě a sama chce zlepšovat svoji práci (Vaš'átková, 2006).

Každá škola, která chce pracovat na svém dalším rozvoji a zvyšování svých kvalit by si tedy měla vytvořit určitý svůj systém evaluace, který bude dané škole „šitý na míru“. Prozatím není v našich školách příliš zvykem, že by školy měly tyto evaluační systémy rozpracované a včleněné do systému sebehodnocení, který dává zpětnou vazbu o práci školy v důležitých oblastech. Školy se na tuto činnosti autoevaluace musejí velmi dobře připravit. Roupec (1997) uvádí několik obecných cílů autoevaluace školy:

- „*Tvorba nástrojů k vlastnímu rozvoji školy,*
- *objektivizované sebevnímání, sebekontrola a skládání účtů,*
- *sebeopodílení se na rozhodovacích procesech,*

- *objektivní informování okolí a partnerů školy,*
- *příprava na vnější evaluaci (inspekci),*
- *získání relevantních informací pro vlastní rozhodování,*
- *tvorba portfolia dokumentujícího výsledky vlastní práce,*
- *v konečném důsledku změna pracovní kultury.“*

(Prášilová, 2003, cit. podle Roupec, 1997)

Autoevaluace v konkrétní mateřské škole by se měla zaměřovat na to, co si sama škola určí a co považuje za kvalitu, tzn. ty hodnoty, na které se po důkladném promyšlení svých priorit zaměří. Tyto priority jsou jakousi vizí školy, tedy jejím směrem a zaměřením. Nevýhodou autoevaluačních procesů se velmi lehce může stát neschopnost nadhledu, protože všichni evaluátoři jsou zároveň i účastníky dějů ve škole. Dále se při autoevaluačních činnostech musí škola odprostit od ovlivnění hodnocení osobními vztahy, které se na půdě dané školy také zajisté objevují a mohly by mít na výsledky autoevaluace určitě vliv. Stejně tak, jak si sama škola určí své priority, kterými se bude i při autoevaluaci zabývat, určuje si sama i další postup jejich hodnocení, tedy metody, nástroje a techniky. Pro získání co nejobjektivnějšího pohledu je vhodné použít principu „triangulace“ – tedy „pravidla tři“. V praxi se jedná o to, že data a informace by se měly získávat nejméně třemi metodami, nebo v třech časových odstupech, nebo od tří skupin respondentů. Příkladem může být situace, kdy škola chce hodnotit kvalitu výuky. Poté je potřeba, aby se k tomuto tématu vyjádřili např. učitelé, žáci a rodiče. Ne vždy je samozřejmě triangulace vhodné užít. Její využití záleží vždy na konkrétní situaci autoevaluační činnosti (Vašátková a kol., 2012).

Mimo autoevaluační procesy, kterých se účastní pracovníci dané školy sami, probíhá ve školách evaluace, kterou neprovádí (oproti autoevaluaci) škola sama, ale jejím provedením se zabývají lidé nepracující na půdě dané školy. O tomto rozdělení hovořím v následující podkapitole.

1.4 Vlastní hodnocení školy – interní vs. externí

Evaluaci můžeme rozlišit na dva základní typy. Následující dělení je praktikováno dle toho, kdo evaluaci provádí. Prvním typem je evaluace externí (vnější), kde samotný proces hodnocení provádí lidé nepřímí účastníci se procesů ve škole. Externí evaluací se zabývají nejčastěji pracovníci české školní inspekce (zkr. ČŠI), ale mimo ně může externí evaluaci provádět například zřizovatel (Kašpárková, 2007). Externí hodnocení by mělo zaručovat

jakousi zodpovědnost škol vůči veřejnosti, ne však zlepšovat kvalitu škol jako takovou. Úkolem externí evaluace tedy není zajišťovat kvalitu, ale školy podporovat ve zvyšování svých kvalit. Ve výsledku ale externí evaluace často vyznívá jako nedůvěra školám a jejich pouhá kontrola a kritika. Takto by ale externí evaluace neměla být chápána, spíše by se školy měly zaměřit na propojení evaluace externí a interní. Společnou cestou pak lze dosáhnout nejlepšího zvyšování kvalit školy (Vašátková, 2006).

Druhým typem je evaluace interní (vnitřní), která je prováděna pracovníky školy, tedy škola hodnotí sama sebe. Škola si i sama určuje cíle, metody a také kvalitu, kterou považuje za žádoucí. Interní evaluace může přinášet i svoje zápory a to např. ovlivnění osobními vztahy, neschopnost nadhledu při pohledu „zevnitř“, vazby a spojitosti ve škole. Interní evaluace bývá v praxi označována pojmem „vlastní hodnocení školy“, v kurikulárních dokumentech jako „autoevaluace“ (Prášilová, 2006).

Podstata interní evaluace školy a její přínos může být vysvětlován třemi základními formami (dle Rýdla, 1998) :

1. Evaluace jako kontrola a posuzování

V tomto případě mluvíme o evaluaci jako o kontrole, kdy evaluátory mohou být učitelé a inspektoři. Učitelé jako evaluátoři posuzují úspěšnost žáků.

2. Evaluace jako vědecký výzkum s cílem získání poznatků

Hodnoceny jsou pokusy a projekty ze školní praxe a zjištění účinnosti různých opatření a reforem na půdě školy tak, aby se získaly argumenty podporující, nebo zavrhuující aplikaci jevu do systému. Tato evaluace se orientuje hlavně na vědecké standardy.

3. Evaluace jako proces sebereflexe, plánování a dalšího rozvoje

Tato forma evaluace je řízena přímo účastníky evaluace, jedná se vlastní rozmyšlení nad svojí prací. Konkrétní standardy a kritéria si volí každá škola sama, metody a postupy bývají nejčastěji přejímány z vědeckých postupů a výsledky této formy evaluace mají sloužit v první řadě ke zlepšení kvality práce školy (Prášilová, 2006).

2 OBLASTI VLASTNÍHO HODNOCENÍ ŠKOLY

Oblasti autoevaluace jsou pro danou školu určité součásti její práce, které jsou pro ni důležité, a proto škola chce monitorovat svoji práci právě v těchto oblastech. Při sestavování evaluačního schématu by se měla škola zamýšlet nad tím, aby byly evaluovány všechny důležité činnosti školy a nedošlo k podcenění pozornosti důležitých oblastí. Ředitel školy by měl tedy vytvářet systematický přístup k práci školy – k jejím oblastem. Oblasti, které z legislativy měla škola evaluovat, se zabývala vyhláška č. 15/2005 Sb., ta v §8 ustanovovala hlavní oblasti autoevaluace. Její novelizace 195/2012 Sb. ovšem tento §8 ruší. Pro přehled níže uvádím tyto oblasti, protože si myslím, že školám mohly alespoň ukázat směr, jakým by se jejich evaluační systém mohl obracet. Uvedené oblasti nejsou ve vyhlášce příliš dopodrobna rozpracovány. Obecně jsou psány asi záměrně, a to proto, aby si každá konkrétní škola „mohla najít to své“.

Vyhláška 15/2005 Sb., §8, ods. 2 ustanovuje oblasti pro provádění vlastního hodnocení školy následujícím způsobem:

- a) podmínky vzdělávání,
 - b) průběh vzdělávání,
 - c) podpora školy žákům a studentům, spolupráce s rodiči, vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání,
 - d) výsledky vzdělávání žáků a studentů,
 - e) řízení školy, kvalita personální práce, kvalita dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků,
 - f) úroveň výsledků práce školy, zejména vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům.
- + školní vzdělávací program

(vyhláška 15/2005 Sb., §8)

2.1 Obsah oblastí evaluace

V metodické příručce k vlastnímu hodnocení Výzkumného ústavu v Praze (VÚP) najdeme velmi přehledné uspořádání oblastí autoevaluace. Najdeme zde velmi podrobně vysvětleno, co konkrétně by se mělo v daných oblastech sledovat a co by škola v autoevaluaci neměla opomenout. VÚP představuje oblasti autoevaluace školy následovně:

1. **Školní vzdělávací program** (zde by se škola měla zaměřit na to, zda je jejich ŠVP v souladu s požadavky, které uvádí RVP PV)
 - **koncepční záměr ŠVP** (škola se zamýšlí nad vizí svého vzdělávacího programu, zda má vlastní myšlenku, obsahuje dlouhodobé cíle a jakýsi „směr“ vývoje školy; zda jsou cíle jasné a srozumitelné; škola hodnotí jedinečnost programu, původnost a osobitost)
 - **vhodnost vzhledem k podmínkám** (škola sleduje, zda je její vzdělávací program vytvářen přímo na školu, zda využívá možností a podmínek školy a možností, které nabízí okolí a nejbližší prostředí)
 - **pojetí a zpracování vzdělávacího obsahu** (hodnotí se vize a obsahová stránka vzdělávacího obsahu, zpracování integrovaných bloků apod.)
 - **formální a obsahové zpracování** (zde si škola hodnotí přehlednost, formální úpravu a úplnost vzdělávacího programu)
 - **otevřenost ŠVP** (škola sleduje, zda je v programu prostor pro další rozvoj školy a zkvalitňování vzdělávání)

2. **Podmínky ke vzdělávání** (škola hodnotí předpoklady, okolnosti a situace dle RVP PV – kap. 7, 7.1 – 7.7)
 - **věcné podmínky** (škola sleduje a posuzuje své prostory, vybavení z hlediska požadavků vzdělávacích, bezpečnostních a hygienických; např. škola se zaměřuje na velikost prostorů, dětský nábytek, zdravotně hygienické zařízení; vybavení hračkami, nářadím, pomůckami apod.)
 - **životospráva** (sleduje se, zda je zajištěn pravidelný denní režim, který je ale flexibilní; dále se škola zaměřuje na vhodnou skladbu jídelníčku – strava musí být plnohodnotná a vyvážená dle předpisů; dětem musí být umožněno dostatek volného pohybu na čerstvém vzduchu, ale naopak i čas na spánek; hodnotí se i naplňování zásad zdravého životního stylu pedagogů, čímž dětem poskytují přirozený vzor)
 - **psychosociální podmínky** (škola monitoruje celkové klima školy i třídy – děti i dospělí se mají v mateřské škole cítit dobře, spokojeně a bezpečně; dále se sleduje adaptace nově přichozích dětí a její průběh, přístup k dětem, atmosféra a kvalita komunikace ve škole; mezi psychosociální podmínky patří i dodržování respektování potřeb dětí a jejich uspokojování; bere se ohled na volnost a osobní svobodu dítěte s nezbytnou mírou omezení; děti dostávají jasné a srozumitelné instrukce,

učitelé využívají pedagogických stylů, které jsou pro děti empatické, sympatizující, podporující a vstřícné;

- **organizační podmínky** (posuzuje se flexibilita denního řádu – režim je takový, aby umožňoval uspokojování individuálních potřeb dětí; poměr spontánních a řízených činností je v denní režimu vyvážený, děti mají dostatek času i pro spontánní hru; je dbáno na osobní soukromí dítěte; plánování činností vychází z potřeb a zájmů dětí; jsou dodržovány počty dětí ve třídách)
- **řízení mateřské školy** (škola hodnotí vymezení pravidel a jejich plnění pracovníky; hodnotí se, zda pedagogický sbor pracuje jako tým, zda jsou ke spolupráci zváni rodiče; sleduje se zpracování ŠVP ve spolupráci s dalšími pedagogickými pracovníky; škola by se měla podívat i na to, zda dostatečně spolupracuje se zřizovatelem, s orgány státní správy, školami, odborníky)
- **personální a pedagogické zajištění** (kontrolují se kompetence pedagogických pracovníků, jejich sebevzdělávání a podpora ředitelkou k dalšímu vzdělávání; sleduje se, zda je vždy zajištěna správná pedagogická péče dětem a zda se pedagogové chovají profesionálním způsobem; kompetence, které pedagogovi nejsou přisouzeny – logopedie, rehabilitace – jsou vždy zajišťovány ve spolupráci s příslušnými odborníky)
- **spoluúčast rodičů** (škola posuzuje vzájemné vztahy mezi pedagogy a rodiči, které by měly být otevřené, vstřícné, plné důvěry a porozumění, měla by být zřejmá snaha spolupracovat na základě partnerství; dále se sleduje míra, intenzita, forma a obsah komunikace; pedagogové by měli pravidelně informovat rodiče o dítěti, chránit soukromí rodiny a snažit se pomáhat rodičům v péči o dítě, nabízet jim poradenství apod.)

3. Průběh vzdělávání (hodnocení práce pedagogů)

- **pedagogický styl** (škola evaluuje metody a formy práce pedagogů, jejich metodické a diagnostické postupy a přístupy k dětem)
- **vzdělávací nabídka** (škola by si měla posuzovat své zpracování třídních vzdělávacích programů – plnění jejich obsahu, časovou plánovitost, promyšlenost a návaznost)

4. Výsledky vzdělávání (hodnocení vzdělávacího přínosu u dětí)

- **individuální vzdělávací pokroky u dětí** (zde se škola snaží zhodnotit individuální pokroky dětí, vyhodnocuje proces rozvoje a učení dítěte, jeho pokroky ve všech vzdělávacích oblastech)

(RVP PV; VÚP 2008)

I přes zrušení povinnosti evaluovat výše zmíněné oblasti, které nařizovala školám vyhláška č. 15/2005 Sb. by se školy měly velmi důkladně zamýšlet nad tím, jaké oblasti budou evaluovat. Nyní, kdy nemají povinně stanovené, čím se musí zabývat, mají velmi volnou ruku při stanovení si svých priorit autoevaluačních procesů. Myslím si, že tuto novinku by měly brát jako výzvu v to, aby si svůj systém autoevaluačních procesů mohly stanovit a vytvořit samy, vložit do něj své myšlenky toho, co se bude hodnotit a jakým způsobem to budeme dělat. Ne všechny mateřské školy se při autoevaluačních činnostech musejí zaměřit na všechny oblasti, některými se mohou zabývat velmi dopodrobna, jinými jen okrajově. Ty oblasti, kterými se budou zabývat při hodnocení do hloubky, budou pro školu ve výsledku určitým obrazem toho, jak na tom v této oblasti jsou a kam dál se mohou posunout. Určitě bych ale ještě i na tomto zmínila nástrahu, která číhá na autoevaluátory v dané škole, a to fakt, že je nutné dávat při hodnocení pozor na objektivitu. Je potřeba se odprostit od pohledu „zevnitř“ a dokázat dívat se na situaci ve škole z určitého nadhledu. Až pokud toto všechno evaluátoři při autoevaluaci mateřské školy budou schopni dodržet, tak výsledky evaluace budou sloužit k dalšímu rozvoji a ne pouze „splnění povinnosti“ hodnotit.

3 KRITÉRIA A ŠKÁLY HODNOCENÍ (EVALUACE)

V následující kapitole bych chtěla objasnit pojmy „kritéria a indikátory“, popsat k čemu při evaluaci slouží, jak by je měla škola vytvářet a využívat.

3.1 Kritéria a jejich použití při evaluaci

Hodnocení mateřských škol prochází určitými kroky, z nichž jedním je určení si určitých znaků, podle kterých se bude evaluace odvíjet a podle kterých bude tedy škola hodnotit. Jedná se tedy o určitá měřítka = kritéria, díky nim bude škola porovnávat. Kritéria mohou mít několik svých částí, tzv. subkritérií. Tyto kritéria a subkritéria jsou vyvozeny z RVP PV, kde jsou rámcově obsaženy požadavky na předškolní vzdělávání – vzdělávací obsah, podmínky vzdělávání, přístupy k dítěti a jeho vzdělávání, na formy a metody práce, na zpracování ŠVP PV aj. Konkrétněji můžeme říci, že kritéria nám ukazují kvalitu žádoucího stavu, tedy toho jak by měl jev ve skutečnosti vypadat. Po zvolení kritérií evaluace si škola volí tzv. indikátory kvality (ukazatele kvality), což už jsou konkrétnější a přesnější „vodítka“, díky nimž bude moci škola zvolit už konkrétní metody, nástroje a techniky evaluace. Indikátory kvality mohou být kvalitativní i kvantitativní. Jejich formulace bývá většinou v pozitivní formě, a to proto, že je to ukazatel toho, zda bylo cíle dosaženo a v jakém rozsahu (Vašátková, 2012). Kritéria se konkretizují do podoby indikátorů (ukazatelů) pro přesnější a spolehlivější zjištění kontrolované skutečnosti. Mohlo by se zdát, že mezi nimi není rozdíl, ale ten spatřujeme v tom, že kritéria jsou spíše určitá měřítka ukazující žádoucí stav sledovaného jevu, avšak indikátory jsou už konkrétní projevy, pomocí nichž můžeme spatřit úroveň jevu. V praxi se často kritéria a indikátory prolínají a nerozlišují; pedagog, který je odborník je proto často ani nerozlišuje, protože se velmi dobře orientuje v obsahu RVP PV a přesně ví, jaký je obsah konkrétních kritérií (VŮP, 2008).

Kritéria mají ve většině případů formu otázek, nebo výroků. Ve výrocích se vyjadřuje souhlas/nesouhlas a volí se z možných odpovědí, jako např. rozhodně ano (1) - spíše ano (2) – spíše ne (3) – rozhodně ne (4). Využívá se tedy určité škály nejčastěji se sudým počtem stupňů, díky níž je hodnocení rychlé a jednoduché. Sudý počet volíme z praktických důvodů, a to hlavně případu, kdy člověk má tendenci se přiklánět ke středovému hodnocení, tedy ani ke kladnému, ani k zápornému – což je pro kvalitní evaluaci nežádoucí. Využití takových škál nám pomůže s vyhodnocováním, ale také velmi lehce zjistíme, zda došlo po čase ke změně, či ne. Evaluační systém pak škály, nebo otázky, může různě uspořádat do

dotazníků, pozorovacích archů či záznamových listů a velmi efektivně je pak využívat např. při hospitacích (VÚP, 2008).

Je nutné si uvědomit, že nelze vytvořit univerzální systém indikátorů, které by bylo možné aplikovat ve všech školách. Každá škola je jiná, a proto i indikátory musí být vytvářeny (nebo alespoň upravovány) individuálně každou školou. Např. Fitz-Gibbon charakterizuje dobré indikátory jako ty, které: jsou uvedeny do kontextu a souvislostí, poskytují zpětnou vazbu, jsou vnímány jako spravedlivé, jsou dosažitelné a reálné; jsou dostatečně vysvětleny a jsou kontrolovatelné; mají pozitivní vliv na chování (Vašátková, 2006, cit. podle Fitz-Gibbon, 1996).

3.2 Kritéria hodnocení dle RVP PV

V RVP PV můžeme najít určitá kritéria, která škola může při sestavování svého evaluačního systému využít. Na základě těchto kritérií byla i vytvořena Metodika pro podporu individualizace ve vzdělávání v podmínkách mateřské školy (2007) a Autoevaluace mateřské školy (2008). Tyto dokumenty mohou mateřské školy využít jako pomoc při vytváření vlastních evaluačních strategií. Níže uvádím, ve kterých částech RVP PV je možné najít konkrétní kritéria k daným oblastem evaluace.

- Kritéria pro kvalitu zpracování ŠVP PV a jeho soulad s RVP PV – kapitola 11 Kritéria souladu rámcového a školního vzdělávacího programu
- Kritéria pro evaluaci podmínek vzdělávání nalezneme v RVP PV v kapitole 7 Podmínky předškolního vzdělávání (7.1 – 7.7). Velmi dobře je zpracováno hodnocení podmínek vzdělávání formou dotazníků, které zpracoval VÚP. Najdeme je v přílohách metodického materiálu a mohou se pro mateřské školy stát dobrým příkladem pro hodnocení této oblasti.
- Kritéria pro evaluaci průběhu vzdělávání nalezneme v kapitole 3.2 Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce. Dále se můžeme inspirovat dotazníkem k hodnocení vzdělávacího procesu, který rovněž zpracoval VÚP.
- Kritéria pro hodnocení výsledků vzdělávání najdeme v RVP PV v kapitole 5 Vzdělávací oblasti; dále 3.3.1 Rámcové cíle a 3.3.2 Klíčové kompetence. Stejně jako předešlá kritéria zpracoval i tuto oblast VÚP, který vytvořil Dotazníky k hodnocení vzdělávacích pokroků dítěte. Ve výsledku se jedná o tři dotazníky zaměřené na různé oblasti (RVP PV; Bečvářová 2006).

Poté, co si mateřská škola zvolí kritéria hodnocení, nastává fáze, kdy je nutné si zodpovědět na otázku, jak budeme hodnotit. K tomu se nejčastěji využívá hodnotících škál, např. čtyřstupňových. Ve výsledku se pak získaná data velmi často znázorňují v procentech, či za pomoci grafů.

Hodnotící škála (čtyřstupňová) může vypadat například takto:

1. Jev se nám daří splňovat, není co zlepšovat.
2. Jev se nám převážně daří splňovat.
3. Jev se daří splňovat zřídka, je co vylepšovat.
4. Jev se nám nedaří vůbec, nebo minimálně plnit. Je třeba rychlé a zásadní změny.

(Bečvářová, 2006)

V závěru této kapitoly bych ráda krátce shrnula všechny náležitosti, kterých by si měli ředitelé mateřských škol a pracovníci, kteří připravují autoevaluační proces zajisté všimnout a na které by měli myslet. Je tedy zřejmé, že nejdříve si škola musí sama určit, čím se bude při svém vlastním hodnocení zabývat, tedy určit si konkrétní oblasti autoevaluace. Dalším krokem, který provede, bude vymyšlení svých vlastních strategií. Mluvíme tedy o tom, jaká si zvolí kritéria hodnocení, škály a metody. Tímto samozřejmě celý proces nekončí, ale je teprve v začátcích. Po všech krocích nutných k evaluační činnosti škoře vzejdou data, která zpracují do výsledků. S těmito výsledky by pak v té nejlepší variantě měli dále pracovat a snažit se zlepšit ty místa své práce, která „pokulhávají“ za ostatními.

Citát z RVP PV: „*V ŠVP je třeba popsat systém evaluace a hodnocení v rámci mateřské školy, který by měl obsahovat předměty evaluace (co se bude sledovat), prostředky (metody a techniky), časový plán, odpovědnost pedagogů, popř. další pravidla.*“

(RVP PV, 2004)

Z této citace z RVP PV je tedy zřejmé, že ve školním vzdělávacím programu má být evaluační systém popsán sice obecně, ale měl by obsahovat údaje o tom, co, koho, kdy a jakým způsobem budeme hodnotit, popř. další pravidla (Bečvářová, 2006).

4 ZÁKLADNÍ METODY A POSTUPY EVALUACE

Autoevaluační proces školy zahrnuje určitý systém ve sběru dat. To, jakým způsobem data budou sbírána, předurčují již předtím vytvořené indikátory. Dle indikátorů pak škola vhodně volí metody a postupy evaluace. Svoje strategie evaluace si každá volí a vytváří tak, aby „seděly“ pro jejich konkrétní situaci. Metody, nástroje a techniky evaluace jsou určité postupy práce, cesty; které nás při hodnocení vedou k cíli – tedy ze zjištění stavu jevu. Nikde není přesně stanoveno, které metody by měl evaluátor při své činnosti využít, vždy musí velmi pozorně volit metodu takovou, aby získal co nejkvalitnější informace.

4.1 Členění metod dle různých hledisek

Souhrn všech různých evaluačních metod lze rozlišovat podle určitých hledisek. Níže uvádím určité příklady možného dělení, např. podle způsobu získání informací.

- **Kvalitativní /kvantitativní přístupy a metody**

Kvantitativní přístup:

- objektivní fakta, kvantitativní údaje, data, údaje s číselnou podobou
- přesně stanovený postup sběru
- metody jsou přesně naplánovány
- početné soubory osob
- popisování izolovaných jevů, zkoumání jevu samostatného
- statické (číselné) zpracování dat do tabulek a grafů

Kvalitativní přístup:

- slova, přepisy, poznámky
- konkrétními údaji jsou slova, obrázky
- postup není striktní, je možné ho dle potřeby měnit
- spontánní využití metod
- soustředění se na jedinečnost konkrétní situace – př. menší počet osob – lze zachytit jedinečnost určitého jevu
- holistický pohled na zkoumání
- vzhled do širšího společenského kontextu
- interpretace výsledků a jejich slovní vyjádření

- **Dle způsobu získání informací**
 - **Písemné metody** – deníky, dotazníky, diáře, analýza žákovských prací, obsahová analýza textů, sociometrie, dokumenty, výsledky testů, ...
 - **Ústní metody** – rozhovor, interview, ...
- **Dle kontaktu s respondentem**
 - **Metody s přímým kontaktem s respondentem** – ne/strukturované pozorování, interview, besedy se skupinou, ...
 - **Metody bez přímého kontaktu s respondentem** – fotografie, dotazníky, audionahrávky, videozáznamy, ...

(Vaš'atková, 2006)

4.2 Konkrétní metody využívané při evaluaci

Metod existuje celá řada, některé jsou při evaluaci vhodné spíše ke sběru dat, jiné k zpracování a vyhodnocení. Mohou se navzájem doplňovat, navazovat na sebe, a tak by je měly mateřské školy při svém procesu hodnocení různě kombinovat, tak aby se navzájem doplňovaly, vždy podle aktuální situace ve škole. Jejich kombinování je také vhodné z důvodu ověření a zpřesňování získaných informací (např. pozorování doplněné rozhovorem). Níže uvádím přehled základních evaluačních metod a postupů (VÚP, 2008).

Pozorování

Díky pozorování získává evaluátor informace přímo z přirozeného prostředí sledovaných jevů. Tato metoda slouží k zachycení určitých jevů a jejich následné hodnocení. Pozorování se ovšem liší od obyčejného sledování, a to svojí plánovitostí, cílevědomostí, záměrností a systematičností. Pozorování v základě můžeme rozlišit na nestrukturované a strukturované. Strukturované pozorování má svůj daný záměr, evaluátor si musí předem připravit určitý plán (stanovuje si cíle, obsah a postup pozorování). Nestrukturované pozorování je spíše nahodilé, bez předešlé rozsáhlé přípravy (VÚP, 2008; Vaš'atková 2012).

Další dělení pozorování:

- Dlouhodobé x krátkodobé
- Přímé x nepřímé (=zprostředkované formou videonahrávky)

V evaluaci v podmínkách škol se nejčastěji pozorování využívá formou hospitace (Vaš'atková, 2006). Hospitace může být považována za další metodu evaluace. Při hospitaci se sleduje především činnost pedagoga a výsledky jsou zapisovány do hospitačního archu.

Její součástí by měla být i sebereflexe pozorovaného a rozhovor o jevech, které evaluátor zaznamenal (VÚP, 2008).

Rozhovor = interview

Metoda interview využívá přímé verbální komunikace s respondentem a shromažďování dat. Při využití této metody je nutné, aby evaluátor dobře znal pravidla vedení rozhovoru včetně jeho zaznamenávání. Forma rozhovoru může být volná, nebo podle předem připravených a promyšlených otázek formou řízenou (Vašátková, 2006; VÚP, 2008). Mezi kladné stránky rozhovoru bychom mohli řadit i to, že získané informace si můžeme ověřovat (pozor, jen velmi nízké míře) sledováním neverbálních projevů člověka. Při rozhovoru je vždy důležité se ovládat základní schopnosti jako je: umění naslouchat, umění mlčet ve vhodných chvílích, apod. Člověk musí v jeden čas hovořit s dotazovaným, ale i stíhat dělat poznámky. K nevýhodám rozhovoru patří asi jeho náročnost na čas (čím více oslovených, tím více času), či přepisování a deskripce rozhovoru při jeho nahrávání na diktafon (Vašátková, 2012).

Dotazník

Dotazník je jednou z písemných metod, v dnešní době velmi využívaných k hromadnému sběru dat. Konkrétně v mateřské škole lze dotazník využít při oslovení zaměstnanců školy, rodičů, zřizovatele, apod. Tato metoda se sestává z předem připravených otázek různého typu, které jsou řazeny podle určitých promyšlených pravidel. Mateřské školy si často dotazníky vytváří samy, a tak je důležité se držet pravidel, která pro tvorbu dotazníku platí, a to proto, aby dotazník šetřil to, co ve skutečnosti zjišťovat má. Při neodbornosti zhotoveného dotazníku mají pak výsledky nižší výpovědní hodnotu. Pro usnadnění práce jsou vytvořené dotazníky odborníky, aby se předcházelo nesrovnalostem (Vašátková, 2006).

Rady pro tvorbu dotazníku:

- V úvodu by měl dotazník mít napsané pro koho je určen, kdo a proč dotazník potřebuje vyplnit. Zde také můžeme uvést, zda je dotazník anonymní.
- Při volbě otázek je nutné se velmi pečlivě zamýšlet nad jejich strukturou. Otázky tedy mohou mít různý tvar:
 - **uzavřené**

Př. „Jste spokojeni s nabídkou kroužků pro děti v naší mateřské škole?“

Na otázky tohoto typu respondent odpovídá pomocí škály, která je u dané otázky. Nejčastějším typem jsou škály typu: od zcela souhlasím, po zcela nesouhlasím apod. Dalším typem škál jsou číselné škály (pomocí číselné řady, např. 1-6), kdy je důležité kategorie slovně popsat - tzn. 1 = velmi kvalitní, 6 = nekvalitní (VÚP, 2008).

- **otevřené**

Př. „Jaký kroužek Vám chybí v naší nabídce?“

Respondent odpovídá vlastními slovy. Nevýhodu můžeme spatřovat ve složitějším vyhodnocování, protože odpovědi mohou být velmi rozmanité (VÚP, 2008).

- **částečně otevřené**

Př. „Jste spokojeni s nabídkou kroužků v naší mateřské škole? Pokud ne, uveďte, které kroužky byste uvítali.“

Respondent má možnost doplnit jinak uzavřenou otázku ve směru, který odpověď zpřesňuje (VÚP, 2008).

Dotazník nám umožňuje získat velké množství informací v poměrně krátkém čase, ale na druhou stranu je časově náročný na zpracování výsledků. Díky této metodě můžeme zjistit názory, postoje, zkušenosti respondentů; neměly bychom ale zjišťovat jejich vědomosti. Zápornou vlastností dotazníkového šetření je to, že si nemůžeme být jisti, zda respondent odpovídá pravdivě a zda je respondentem osoba, pro kterou je dotazník určen (Vašátková, 2012).

Analýza dokumentů

Zdrojem pro tuto metodu mohou být různé oficiální i neoficiální dokumenty o škole. Mezi tyto dokumenty patří např. dokumentace školy (písemné přípravy na hodiny), portfolia, výstřižky z tisku, fotodokumentace, hodnotící zprávy (např. od ČŠI), výsledky ekonomických statistických zjištění apod. (Vašátková, 2006).

Vždy při evaluaci pomocí analýzy dokumentů je důležité brát v potaz, že dokumenty vznikly za jiným, než evaluačním, účelem. To je důvod, proč nemusí být pro evaluaci vždy věrohodné (Vašátková, 2012).

Tato metoda není v praxi příliš oblíbená, avšak někdy je její využití nutné. Pro její správné využití je důležité si stanovit cíle sledování a kritéria hodnocení (VÚP, 2008).

SWOT analýza

Zkratka SWOT vychází ze čtyř anglických slov, z jejich počátečních písmen:

S – strenghts = silné stránky

W – weaknesses = slabé stránky

O – opportunities = příležitosti

T – threats = hrozby

Díky této metodě je možné analyzovat pozitiva školy, na kterých si může škola zakládat; její negativa, která je nutné zlepšit; a také přemýšlet nad příležitostmi a hrozbami (Vaš'atková, 2006). SWOT analýza umožňuje škole celkem jednoduše zjistit aktuální stav a vyhodnotit jevy uvnitř instituce (VÚP, 2008).

Sociometrie

Pomocí sociometrie může škola zjistit a prozkoumat strukturu neformálních vztahů v relativně malých sociálních skupinách. Nejčastější technikou této metody je tzv. sociometrický test, do kterého účastníci zaznamenávají pozitivní a negativní volby. Např. „S kým bys chtěl sedět ve školní lavici?“ Dalšími technikami, mimo sociometrického testu, může být rozhovor, posuzovací škála či pozorování vzájemných vztahů ve skupině. Data získaná sociometrií se nejčastěji zpracovávají do tzv. sociogramů. Evaluátor musí dbát na diskrétní zpracování dat a se zjištěnými údaji dále pracovat (Vaš'atková, 2006).

5 SEBEHODNOTÍCÍ ZPRÁVA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Po procesu sběru dat a jejich následném vyhodnocení by škola měla svoji práci zhodnotit, tedy uvědomit si, co se jí v průběhu doby od minulé evaluace povedlo zlepšit, kde vznikly nové problémy apod. Závěrečné zhodnocení by mělo ukázat úroveň práce školy a také napovědět, jak co nejefektivněji školu měnit k lepšímu. Závěrečné hodnocení musí vycházet ze všech materiálů, které škola po celou dobu shromažďovala, z činností v rámci všech oblastí. K těmto materiálům patří:

- struktura vlastního hodnocení, podle které se evaluace uskutečňovala
- výsledky zhodnocení svého školního vzdělávacího programu
- veškeré hodnotící záznamy (protokoly, dotazníky) z evaluace všech podmínek vzdělávání
- podklady k hodnocení průběhu vzdělávání (výsledky jednotlivých tříd)
- předešlá závěrečná sebehodnotící zpráva

(VÚP, 2008)

Závěrečnou sebehodnotící zprávu nejčastěji zpracovává řídicí pracovník, ovšem nemusí to být podmínkou. V sebehodnotící zprávě jde o celkové zpracování dat, jejich shrnutí, propojení a analýzu; zpráva se snaží vyhledat vzájemné souvislosti mezi jevy. Její zpracování je jakýsi „vrchol“ celého procesu autoevaluace školy, z pohledu řízení školy je dokumentem poskytujícím aktuální odpověď na otázku: „*Kam chceme jít, kam se chceme posunout?*“ (Vaš'átková, 2012). Autoevaluační zpráva může ve škole mít následující funkce:

- ukazuje změny v práci školy (jak to bylo „před“ a jak „po“ určité době)
- slouží k dalšímu rozvoji evaluátorů a tvůrců zprávy
- slouží jako „náповěda“ při hledání a zdůvodnění potřeby plánovaných změn ve škole
- zpětná vazba pro všechny zúčastněné
- způsob informování o škole širší veřejnosti
- podnět pro rozvoj a zlepšování dalších evaluačních strategií
- důkaz, že škola se řídí legislativou

(Vaš'átková, 2012)

5.1 Struktura a obsah zprávy

Pro čtenáře sebehodnotící zprávy by měla být zpráva v první řadě srozumitelná. Její struktura není nijak legislativně stanovena, ani její rozsah a formální úprava není jednoznačně dána (ve srovnání s výroční zprávou školy). Vaš'átková (2012) uvádí základní body, které by v žádné sebehodnotící zprávě neměly chybět:

- stručné objasnění a popsání jednotlivých fází procesu,
- shrnutí nálezů,
stanovení doporučení, ať už k odstranění nedostatků školy či k posílení předností, které se při evaluaci ukázaly; dále by zde měl být údaj o tom, kdy bude probíhat další autoevaluace.

(Vaš'átková, 2012)

V každé autoevaluační zprávě je důležitou částí naznačení budoucího vývoje. Při zpracování zprávy o autoevaluaci můžeme za nevýhodu považovat různost čtenářů (tzn. pro koho je primárně určena, věkové rozmezí, profesní orientace), z toho vyplývají určité problémy – jaký formálním způsobem zprávu psát, s jakou slovní zásobou, jaké využijeme grafy, obrázky, statistické přílohy, apod. Výsledky lze podávat ale např. i ústním podáním, na webových stránkách školy, v ústním tisku, na školních nástěnkách, ve školním časopisu, na letácích aj. Ve školách často vzniká pocit, že je nutné vše mít podchyceno obsáhlými papírovými dokumentacemi, což se ale nejeví jako pravda. Zpráva tedy může být vlastně velmi krátká, stručná, ale obsahuje vše podstatné – což není zcela jednoduché zachytit stručně a jednoduše. Podstatou evaluačních procesů se nemá stát „papírování“, ale ve skutečnosti jde o to, aby všechny evaluační činnosti byly prospěšné, užitečné a praktické pro další rozvoj školy (Vaš'átková, 2006).

Bečvářová ve své publikaci *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy* (2006) předkládá příklad návrhu hodnotící zprávy, který pro představu uvádím níže.

Obsah hodnotící zprávy:

1. název
2. obsah včetně stránkování
3. identifikační údaje (č. jednací, platnost, zpracovatelé, projednání a schválení na pedagogické radě)
4. časový harmonogram

5. ukazatelé kvality (kritéria hodnocení)
6. použité metody a zdroje informací
7. předměty hodnocení a jeho výsledky včetně konkrétních opatření – stěžejní část
8. formulace vizí, cílů a úkolů v obecnější rovině

(Bečvářová, 2006)

V hodnotící zprávě bychom měli nalézt popis (ale nemá jen popisovací charakter) toho, co se mateřské škole při své práci daří více a co méně, či co se nedaří vůbec. K těmto bodům samozřejmě náleží i opatření, která si mateřská škola zvolí a podle kterých bude ve své práci pokračovat dále. Jak už jsem výše uvedla, hodnotící zpráva by neměla mít jen popisovací charakter, ale je velmi důležité, aby byla i charakteru hodnotícího. To znamená, že hodnotící zpráva by měla být vlastně porovnání aktuálního stavu výsledků s určenými vzdělávacími cíli ve školním vzdělávacím programu a také porovnání aktuálního stavu podmínek, průběhu, výsledků se stavem, kterého by bylo třeba dosáhnout - se stavem ideálním dle RVP PV (Bečvářová, 2006).

Souhrnně můžeme hlavní náplň hodnotící zprávy shrnout do několika bodů. Tyto body navazují na oblasti hodnocení, které jsem uváděla v kapitole 2.1 Oblasti hodnocení. Zde mateřská škola popisuje výsledky autoevaluačního procesu dle daných oblastí a v závěru by se měla snažit naformulovat vize, cíle a úkoly do budoucnosti. Mezi tyto vize může patřit například: úprava pravidel řízení školy, zaměření na další vzdělávání pracovníků, úpravy v oblasti spolupráce s odborníky a partnery, úprava ŠVP – jeho aktuální kvality a záměrů, apod. (Bečvářová, 2006).

V závěru teoretické části bych chtěla shrnout všechny jednotlivé kroky, které každá mateřská škola musí při volbě evaluačních strategií, vykonat. Zajisté je nejdříve nutné si zvolit obecné cíle, směr a oblasti vlastních evaluačních procesů. Poté se mateřské školy musejí zamýšlet nad tím, jakými metodami budou evaluační proces vykonávat, rozvrhnout si časový plán, určit zodpovědnost pracovníků za jednotlivé evaluační procesy. Až poté může proběhnout samotný proces autoevaluace. Sběrem dat ale proces nekončí – data a informace, které škola získá, je nutné zpracovat, zhodnotit v hodnotící zprávě a v nejlepším případě s výsledky dále pracovat. Tím, jaké evaluační strategie se objevují v praxi mateřských škol, bych se nadále chtěla zabývat v praktické části.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ÚVOD DO PROBLÉMU VÝZKUMU

Pojem evaluace a její realizace v praxi škol se v dnešní době stává velmi diskutovaným tématem na půdách našich škol a ve společnosti. Školy se při každodenním rozhodování snaží pracovat tím nejlepším způsobem, k čemuž jim jsou velmi nápomocné předchozí zkušenosti. Kvalitní vlastní hodnocení své práce se tedy v praxi stává jakýmsi upozorněním na chyby, kterých by bylo dobré se v budoucnosti vyhnout. Aby si škola ale mohla uvědomovat své nedostatky (ale i přednosti) z minulých období, mělo by být v jejím zájmu provádět kvalitní autoevaluační procesy. Provádění autoevaluace je sice školám právně stanoveno, avšak v první řadě může dobře plánovaná a provedená autoevaluace konkrétní škole sloužit jako nástroj, pomocí něhož se může posunout někam dál a zvyšovat svoje kvality a přednosti. V praxi našich českých škol se zajisté setkáme s různými přístupy a názory k autoevaluaci, každá škola má svůj propracovaný systém, podle něhož autoevaluaci provádí. To, jakým způsobem, jakými formami a metodami bude autoevaluace probíhat, je záležitostí každé konkrétní školy.

6.1 Charakteristika výzkumu

6.1.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem mé bakalářské práce je porovnat evaluační strategie vybraných mateřských škol. Pokusím se zanalyzovat evaluační dokumenty (oblasti, formy, metody) vybraných osmi mateřských škol, které jsem vybrala záměrně.

Mými dílčími výzkumnými cíly je:

- Zjistit, které oblasti evaluace práce v mateřské škole jsou nejčastěji předmětem evaluace.
- Zjistit, jakými strategiemi vybrané mateřské školy evaluují své kurikulární dokumenty (ŠVP, TVP).
- Zjistit, které metody a formy evaluace vybrané mateřské školy při svém procesu autoevaluace preferují.

6.1.2 Výzkumný soubor a jeho výběr

Výzkumným vzorkem mého výzkumu se stalo osm mateřských škol, konkrétněji jejich evaluačních dokumentů. Pět mateřských škol je klasického typu (státní mateřské školy) a

tři zbylé jsou mateřskými školami alternativními (dvě typu Montessori, jedna s programem „Začít spolu“).

Mateřské školy, jejichž dokumenty jsem využila, jsou zcela anonymní, proto nebudu ve výzkumu uvádět jejich názvy, ani adresy. Zcela náhodně jsem si jen pro své pracovní účely dané mateřské školy označila „MŠ 1“ – „MŠ 8“.

6.1.3 Použitá výzkumná metoda

V empirické části jsem postupovala kvalitativní cestou výzkumu. Zkoumaný problém mé bakalářské práce je relačního typu, porovnává evaluační strategie vybraných mateřských škol.

Kvalitativní výzkumná cesta

Co je to kvalitativní výzkum? Na tuto otázku by neodpověděli všichni metodologové stejně. Někteří chápou kvalitativní výzkum jako pouhý doplněk kvantitativního výzkumu, jiní ho považují za samostatnou cestu výzkumu. Jedním z názorů na definování kvalitativního výzkumu je i myšlenka, že se jedná o výzkum, kdy výsledků dosáhneme jinou cestou než pomocí statistických metod a jiných způsobů kvantifikace. Někteří autoři ale s tímto názorem nesouhlasí. Tvrdí, že vymezení kvalitativní cesty nespočívá pouze v tom, že se nevyužívá číselných jednotek (Hendl, 2005).

Metodolog Creswell definuje kvalitativní výzkum takto:

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“

(Hendl, 2005, cit. podle Creswell, 1998)

Při definování kvalitativního výzkumu nelze brát v ohled pouze jedinou charakteristiku. Při definování tak můžeme zohlednit všechny důležité charakteristiky kvalitativního přístupu. Definice můžeme chápat z pohledu: použité metody sběru dat, typu dat, usuzování dat, způsobu analýzy dat (Švaříček, Šedřová, 2007).

Mezi základní typy dat kvalitativního výzkumu mohou sloužit přepisy poznámek z terénu z pozorování a rozhovorů, fotografie, audiozáznamy a videozáznamy, deníky, osobní komentáře, úryvky knih, poznámky, úřední dokumenty. Výzkumník se snaží získaná data

analyzovat a interpretovat – hledá a spojuje určité významy a snaží se pochopit spojitosti v datech (Hendl, 2005).

Přednosti a nevýhody kvalitativního výzkumu podle Hendla:

Tab. 1. Přednosti a nevýhody kvalitativního výzkumu

Kvalitativní výzkum	
PŘEDNOSTI	NEVÝHODY
získává podrobný popis při zkoumání daného jevu	získaná data nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí
umožňuje sledovat procesy	analýza dat je často náročná časově
umožňuje navrhnout teorie	je obtížné provádět kvantitativní predikce
hledá lokální příčinné souvislosti	výsledky mohou být ovlivněny predikcemi a názory výzkumníka

Při realizaci výzkumu jsem využila metody obsahové analýzy textu. Analyzovala jsem jednu z částí školních vzdělávacích programů vybraných mateřských škol, konkrétně část zabývající se evaluačním plánem.

Obsahová analýza dokumentu

Obecně lze říci, že obsahová analýza dokumentů je metoda, která se využívá na vyhodnocování informací. V užším slova smyslu mluvíme o obsahové analýze jako o výzkumné metodě zaměřené na identifikaci, porovnání a vyhodnocování obsahových prvků textů i neverbálních komunikátů (Průcha, Mareš, Walterová; 2001).

Podle Gavory (2000) můžeme obsahovou analýzu textu provádět jak nekvantitativním, tak i kvantitativním způsobem. V prvním případě, tedy u nekvantitativní analýzy, se jedná o nenumerické zpracování dat z terénu. Ve výsledcích tedy nenajdeme žádné číselné ukazatele. Při zpracování kvalitativní obsahové analýzy se využívá od nejjednodušších rozborů textu až po velmi rozsáhlé a do hloubky zkoumající interpretace a vysvětlení. I přes všechny tyto jevy by dle Gavory měla být nekvantitativní obsahová analýza objektivní, tzn., že

výzkumník by se měl snažit vyvarovat vnesení svých názorů a postojů do výsledků prováděného výzkumu (Gavora, 2000).

6.2 Popis zkoumání

Dokumenty, které jsem podrobila obsahové analýze, jsem si nejdříve důkladně pročítala, studovala a hledala v nich vzájemné spojitosti. Výsledkem se stalo několik oblastí, kterými se dokumenty zabírají. Tyto oblasti jsem si vždy shrnula pod jeden bod, čímž jsem vytvořila kritéria obsahové analýzy. Z evaluačních dokumentů mateřských škol jsem vytvořila tři základní kritéria, a to:

- Evaluace podmínek vzdělávání (kritérium č. 1)
- Evaluace kurikulárních dokumentů (kritérium č. 2)
- Evaluace akcí a netradičních aktivit s rodiči (kritérium č. 3)

Tab. 2. Kritéria obsahové analýzy

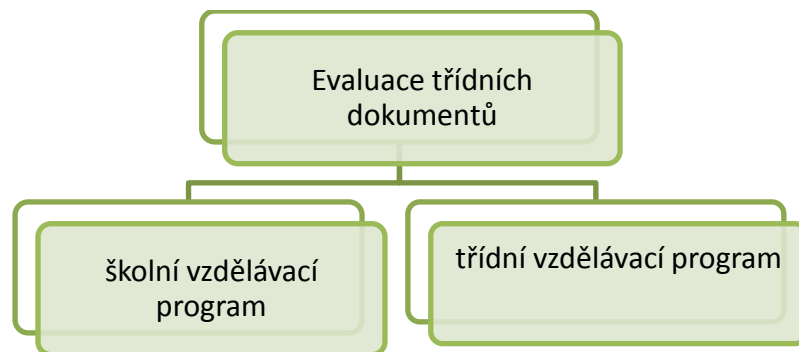
Kritéria obsahové analýzy	MŠ 1	MŠ 2	MŠ 3	MŠ 4	MŠ 5	MŠ 6	MŠ 7	MŠ 8
PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí
HODNOCENÍ KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	neprovádí	provádí	neprovádí	neprovádí	provádí	neprovádí	provádí	provádí
EVALUACE AKCÍ A NETRADIČNÍCH AKTIVIT S RODIČI	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí	provádí

Po zvolení kritérií, dle kterých jsem postupovala při analýze evaluačních dokumentů vybraných mateřských škol, jsem si u každého kritéria zvolila už konkrétnější kategorie pro snadnější analýzu dat.

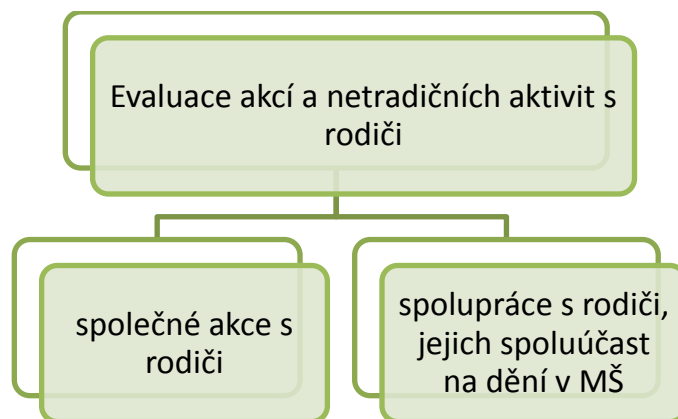
Kritérium č. 1; kategorie

Kritérium č. 2, kategorie

Kritérium č. 3, kategorie

Poté jsem znovu rozebírala jednotlivé dokumenty a snažily se ty nejdůležitější informace zpracovat dle mnou určených kategorií tak, abych vytvořila přehledný systém. Každou kategorii jsem poté rozpracovala zvláště ke každému konkrétnímu evaluačnímu dokumentu z jednotlivých mateřských škol. Výsledky jsem systematicky řadila do tabulek.

6.3 Výsledky výzkumu

Výsledky výzkumu jsem zpracovávala do tabulek. Pro každé kritérium jsem vytvořila jednu tabulku, ve které najdeme přehled evaluačních strategií vytvořených podle předem stanovených kategorií. V záhlaví každé tabulky najdeme nejdříve konkrétní kritérium, které daná tabulka řeší. Pod tímto kritériem jsou rozepsané konkrétní kategorie pro dané kritérium a na to už přímo navazují souhrnné informace z evaluačních dokumentů konkrétních osmi mateřských škol, které jsem podrobila mému výzkumu.

Každou kategorii popisuji zvlášť ke konkrétní mateřské škole. Snažila jsem se, z často obsáhlých dokumentů, zachytit to nejdůležitější a to, co je pro můj výzkum podstatné. Popisují zde vždy, jakým způsobem evaluace dané oblasti probíhá, jakých metod mateřská škola využívá, kdo nese za evaluaci dané oblasti zodpovědnost, nebo také časový harmonogram evaluace. Ne každá mateřská škola ve svých dokumentech píše o všech těchto náležitostech evaluace, proto se v mých výsledcích můžeme setkat také s tím, že ne všechny tyto informace (výše zmíněné) budou v tabulkách obsaženy.

Na závěr mého výzkumu jsem každé kritérium zhodnotila dle svého názoru a snažila se zachytit hlavní podstatné rysy evaluačních strategií vybraných mateřských škol, které jsem z evaluačních dokumentů byla schopna zanalyzovat. Pod každou tabulkou tedy slovně hodnotím podstatné informace, které jsem při své práci získala a nabízím jakýsi ucelený přehled toho, jakým způsobem mateřské školy vždy danou oblast evaluují.

K výsledkům celkového výzkumu se budu zabývat v další kapitole, kdy se pokusím seskupit dohromady všechny podstatné rysy autoevaluačních procesů vybraných mateřských škol a popsat tak situaci autoevaluaci v praxi českých mateřských škol.

Tab. 3. Evaluace podmínek vzdělávání

Kritérium č. 1	EVALUACE PODMÍNEK VZDĚLÁVÁNÍ				
kategorie	věcné (materiální)	živospráva	organizační	personální	členění tříd a věk dětí
MŠ 1	Všichni pracovníci školy kontrolují stav budovy, prostory pro děti, využití zahrady, vybavenost školy a její modernizaci. Evaluace probíhá 1x ročně při BOZP do hodnotící zprávy.	Vedoucí školní jídelny kontroluje průběžně správné složení jídelníčku pro děti. Učitelky sledují a dodržují režim den dětí.	Ředitelka spolu s učitelkami MŠ 1x ročně provádí kontrolu doby provozu MŠ, režimu dne a přijímání nových dětí. Hodnocení probíhá písemnou formou.	Ředitelka 1x ročně kontroluje normativní počty zaměstnanců, jejich kvalifikovanost, absence, zástupy a aktivitu (tedy výkon práce - autoevaluace práce). Evaluaci provádí písemně a za pomoci rozhovoru.	Učitelky 1x ročně evaluují stav třídy (MŠ je jednotřídky) - evaluace složení třídy, tedy počet dětí, jejich věk, pohlaví. Dále evaluují práci ve věkově smíšené třídě - co se při práci daří a co naopak.
MŠ 2	MŠ v evaluačním plánu tyto kategorie nerozebírá.				
MŠ 3	V evaluaci věcných podmínek se škola zaměřuje na prostor, vybavenost a zahradu. K vyhodnocení využívá archů, do kterých učitelky zaznamenávají aktuální stav a připomínky.	Vedoucí školní jídelny sleduje skladbu jídelníčku - tzv. "spotřební koš", pitný režim. Pracovníci MŠ evaluují také to, zda děti mají dostatek volného pobytu a pobytu na čerstvém vzduchu.	Evaluace pružnosti denního řádu - zda děti mají činnosti vyvíjené (pohybové x klidové, volné x řízené), zda mají dostatek bezpečí a soukromí. Kontrolují se povinnosti a pravomoci zaměstnanců.	Kontrola kvalifikace pedagogů dle z.č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a aplikování jejich poznatků v praxi. Kontrola záznamů o dětech - zda učitelka vede záznamy o vývoji jednotlivých dětí.	V evaluačním plánu není zmínka o evaluaci této oblasti - jen informace kontrole počtu dětí ve třídách a pravidlech případného spojování tříd.
MŠ 4	V evaluačním plánu této mateřské školy není evaluace podmínek více rozpracována. Najdeme zde pouze obecný cíl evaluace, a to "udržení a zlepšení stávajících podmínek na škole". K tomuto MŠ využije pozorování a rozhovor. Evaluaci podmínek provádí průběžně během celého roku.				Učitelky v každé třídě vypňují arch "charakteristika třídy", kde uvádí počet dětí a jejich pohlaví, dále počet dětí dle věku, počet dětí s odkladem školní docházky a konkrétní počty dětí s individuálními vzdělávacími potřebami.
MŠ 5	V evaluačním plánu najdeme pouze kritérium "evaluace prostorových a materiálních podmínek". Více v evaluačním plánu nenajdeme. V ŠVP najdeme konkrétní materiální podmínky, se kterými škola disponuje.	Strava je do MŠ přivážena ze základní školy, kde také probíhá kontrola tzv. "spotřebního koše".	MŠ v evaluačním plánu nerozebírá tuto kategorii.	Ředitelka MŠ kontroluje kvalifikaci pedagogických pracovníků v závislosti na aktuálních právních normách. V evaluačním systému najdeme ale pouze zmínku o provádění evaluace personálního zajištění, konkrétní metody a formy zde nenajdeme.	V evaluačním plánu nenajdeme konkrétní postupy evaluace této podkategorie. V ŠVP lze naléznout osnovu, dle které se stanovuje TVP. Právě zde učitelky píší statistické údaje o třídě - tedy počet dětí ve třídě (kolik je přijato na celodenní pobyt, počet děvčat a chlapců), věkové složení třídy a počet zaměstnaných matek.
MŠ 6 Montessori	MŠ nemá ve svém evaluačním systému konkrétně rozepsanou evaluaci podmínek vzdělávání s rozlišením na mnou stanovené kategorie. Odpovědnost za evaluaci podmínek má ředitelka ZŠ spolu se zástupkyní pro MŠ, spolupracují i osatní pedagogové. Evaluace podmínek probíhá 1x za 2 roky formou hodnocení podmínek za použití metody dotazníku. Poté následuje analýza a rozbor těchto vyplněných dotazníků.				
MŠ 7 Začít spolu	Ředitelka Mš provádí kontrolu věcných podmínek v rámci celkové autoevaluace. Výsledkem má být prostředí dle stanovených předpisů právními normami a k tomu navíc se zaměřuje na tzv. centra aktivit, která stimulují děti ke hře a práci (MŠ je typu "Začít spolu")	V evaluačním plánu není popsán průběh evaluace živosprávy. V ŠVP najdeme, že skladba jídelníčku je pravidelně kontrolována dle předpisů, dětem je dáván dostatek času, mají dostatek pobytu na čerstvém vzduchu.	V evaluačním plánu není popsán průběh evaluace organizačních, personálních podmínek, ovšem v ŠVP najdeme podmínky, za jakých je výchovně-vzdělávací proces realizován. Všichni pedagogové mají předepsanou kvalifikaci a pokud v některé oblasti (např. logopedie) tuto kvalifikaci nemají, tak na příslušnou oblast dochází specializovaný pracovník. Třídy jsou v MŠ věkově smíšené, mateřská škola chce uspokojit děti i v tom, že do stejné třídy jsou zařazováni sourozenci, kamarádi apod. dle přání rodičů.		
MŠ 8 Montessori	Ředitelka MŠ provádí kontrolu věcných podmínek do knihy závad a podnětů k práci. Kontrolu provádí sama osobně průběžně během roku.	V plánu evaluace je uvedeno, že průběžně během roku všichni pracovníci MŠ provádí kontrolu živosprávy kontrolou jídelníčku.	Tyto kategorie nejsou zahrnuty v evaluačním plánu této mateřské školy.		

Shrnutí výsledků pro kategorii č. 1

O evaluaci věcných (materiálních) podmínek hovoří ve svých školních vzdělávacích programech, v kapitole „Evaluace“, sedm mateřských škol z celkového počtu osm mateřských škol. Zodpovědnost za evaluaci má ve většině případů ředitelka mateřské školy a také se sama evaluačního procesu většinou účastní. Jen ve dvou případech provádí evaluaci věcných podmínek sama ředitelka školy. Evaluaci provádí mateřské školy buď v pravidelných intervalech (př. 1x ročně), nebo průběžně během celého roku. Některé mateřské školy využívají při hodnocení záznamových archů, do kterých zaznamenávají aktuální sledované stavy materiálních podmínek.

Jen dvě mateřské školy mají v evaluačním plánu rozepsanou přesněji zodpovědnost za evaluaci životosprávy, která náleží vedoucí školní jídelny, ale i ostatním pedagogům. Vedoucí školní jídelny kontroluje stavbu jídelníčku, jeho správné složení dle tzv. spotřebního koše. Do evaluace životosprávy patří ale také dodržování pitného režimu, dostatek pohybu na čerstvém vzduchu a dostatek volného pohybu. Všechny tyto body také mateřské školy při evaluaci sledují.

Dvě mateřské školy mají ve svém evaluačním plánu rozpracovaný bod evaluace organizačních podmínek. Zbylé mateřské školy hovoří v evaluačním plánu o tomto bodu obecně, společně s ostatními body hodnocení podmínek. Můžeme říci, že v rámci evaluace organizačních podmínek mateřské školy hodnotí dobu provozu, režim dne, přijímání nových dětí, pružnost denního režimu dětí, kontrola povinností a pravomocí zaměstnanců.

Při evaluaci personálních podmínek sleduje ředitelka školy kvalifikaci svých pedagogických pracovníků, dále počty zaměstnanců. Metody evaluace mateřské školy neuvádí. Evaluace probíhá většinou kontrolou stavu, případně rozhovorem se zaměstnanci.

Jedna z mateřských škol se evaluací členění tříd a věku dětí ve třídách nezaobírá ve svém evaluačním systému vůbec. Zbylé mateřské školy dělají záznamy o počtu dětí ve třídách, o rozložení počtu dětí dle pohlaví a věku.

Tab. 4. Evaluace kurikulárních dokumentů

Kritérium č. 2	EVALUACE KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	
kategorie	školní vzdělávací program	třídní vzdělávací program
MŠ 1	ŠVP je 1x ročně evaluován na pedagogické radě, hodnotí se jako celek - tedy jeho koncepce, vhodnost k podmínkám vzdělávání, pojetí a zpracování vzdělávacího obsahu a formální stránka. Při poslední evaluaci MŠ zhodnila svůj ŠVP jako funkční.	V evaluačním plánu najdeme informaci o tom, že obě učitelky hodnotí integrovaný blok vždy po jeho ukončení (hodnocení probíhá písemně do formuláře). Konkrétně zde hodnotí volbu témat, metod, prostředků a dosažené cíle. Učitelky hodnotí tematické bloky jak z hlediska souladu s RVP PV, ŠVP, tak i z pohledu přínosu pro děti.
MŠ 2	MŠ evaluuje 2x ročně záměry a cíle ŠVP, vždy ústně ve spolupráci ředitelky s učitelkami. Dále se průběžně na pedagogických radách zaměřují na evaluaci zpracování podtémat ŠVP - jejich plnění a realizaci.	Po ukončení tematického celku obě učitelky ve třídě evaluují naplňování dílčích vzdělávacích cílů záznamem do tabulky. Každá učitelka 2x ročně hodnotí ústně i písemně průběh a výsledky vzdělávání. K hodnocení podtémat, vždy po ukončení tematické části (integrovaných bloků), využívají učitelky kritérií, která jsou stanovena v evaluačním systému školy.
MŠ 3	Mateřská škola ve svém evaluačním plánu nemá zahrnutu evaluaci kurikulárních dokumentů.	
MŠ 4	Mateřská škola ve svém evaluačním plánu nemá zahrnutu evaluaci kurikulárních dokumentů. Avšak po telefonickém rozhovoru jsem se dozvěděla, že evaluace probíhá těchto dokumentů probíhá průběžně na pedagogických radách, kde učitelky spolu s ředitelkou konzultují a připomínají obsah a cíle.	
MŠ 5	Jednou z oblastí evaluace MŠ je oblast "koncepce školy", přičemž kritériem pro hodnocení této oblasti je ŠVP. Koncepční záměr školy zahrnuje to, zda má program vlastní myšlenku, zda obsahuje dlouhodobé cíle, vizi školy, tzv. "osobitost" programu".	TVP program hodnotí učitelky vždy k 31. 1. a 31. 5. daného školního roku. Hodnocení, které vypracují, bude součástí TVP. K evaluaci TVP mají vypracovanou osnovu, ve které najdeme 6 základních bodů evaluace: 1. složení třídy (počet dětí, poměr chlapců a dívek, rozložení dle věku); 2. výsledky vzdělávání (zjištění z pozorování, poznatky z hodnocení individ. plánů, výsledky dětí odcházejících do ZŠ); 3. podmínky vzdělávání; 4. kvalita výchovně vzdělávacího procesu (zkušenosti z realizovaných TVP); 5 plnění cílů MŠ pro daný školní rok; 6. návrhy opatření, zlepšení ve třídě, ve škole
MŠ 6 Montessori	V evaluačním systému této mateřské školy nenajdeme plán evaluace ŠVP - ani v obecném cíli evaluace nenajdeme zmínku u evaluaci programu.	MŠ nehodnotí své TVP jako celek, zameřuje se na hodnocení tematických celků (TC) vždy po jeho ukončení. Hodnocení provádí učitelky z každé třídy do formuláře, který poté analyzují.
MŠ 7 Začít spolu	Ředitelka MŠ spolu se zástupkyní a učitelkami provádí 1x za 2 roky komplexní hodnocení ŠVP - analýzou dokumentů. Hlavním cílem je naplňování cílů programu, jeho funkčnost, účelovost a akceptovatelnost.	V MŠ není zaveden systém vytváření TVP, škola řídí výchovně-vzdělávací proces pomocí třídních plánů. Tyto třídní plány (TP) evaluují učitelky v každé třídě průběžně. Hodnotí jejich soulad s požadavky RVP PV a ŠVP. Z výsledků vyvozují opatření, popřípadě třídní plány upravují.
MŠ 8 Montessori	V obecném cíli evaluace školy najdeme cíl "naplňování cílů ŠVP", nástrojem je rozbor školní dokumentace. O zodpovědnosti a časovém plánu v evaluačním systému nenajdeme konkrétnější údaje.	MŠ hodnotí pouze své tzv. integrované projekty (IP). Jejich evaluace probíhá vždy na konci týdne pedagogem, který IP sestavil.

Shrnutí výsledků pro kategorii č. 2

Školní vzdělávací programy jsou v mateřských školách evaluovány nejčastěji na pedagogických poradách, kde se evaluace účastní ředitelka školy spolu s ostatními pedagogickými pracovníky. Tři mateřské školy ve svých evaluačních plánech o evaluaci školních vzdělávacích programů nehovoří vůbec, avšak neznamená to, že by v praxi neprobíhalo žádné hodnocení tohoto dokumentu. To jsem si potvrdila telefonátem s jednou paní ředitelkou z daných třech mateřských škol (které nemají v plánu evaluaci školního vzdělávacího programu). Řekla mi, že evaluace školního vzdělávacího programu probíhá průběžně na pedagogických radách, kdy učitelky konzultují a připomínají vzdělávací obsah a cíle spolu s ředitelkou školy.

Mateřské školy hodnotí školní vzdělávací programy komplexně, tedy jako celek. Snaží se sledovat pojetí obsahu a plnění hlavních cílů programu, jeho celkový záměr, formální stránku, zda má program vlastní myšlenku a ukazuje jakýsi „směr“ a vizi školy a zda je pro mateřskou školu funkční.

Jen některé mateřské školy mají ve svých plánech i časový harmonogram a dočteme se, že evaluace školních vzdělávacích programů probíhá v mateřských školách většinou průběžně na pedagogických radách. Některé mateřské školy provádí evaluaci školního vzdělávacího programu jako celku 1x za rok, některé 2x za dva roky.

O evaluaci třídních vzdělávacích programů nehovoří ve svých evaluačních dokumentech pouze dvě mateřské školy. U dalších dvou mateřských škol nemůžeme říci, že neprovádí hodnocení těchto dokumentů, protože přímo „třídní vzdělávací programy“ si mateřská škola ani nevytváří (jedná se o mateřskou školu typu Začít spolu a Montessori). V těchto dvou mateřských školách probíhá průběžně hodnocení jejich specifických dokumentů a to: třídních plánů (MŠ Začít spolu) a integrovaných projektů (MŠ Montessori).

V klasických státních mateřských školách probíhá nejčastěji hodnocení třídních vzdělávacích programů učitelkami z konkrétních tříd. Můžeme všeobecně říci, že učitelky nejčastěji hodnotí po ukončení tematického bloku (integrovaného bloku). Zaměřují se na volbu témat, metod, prostředků a na cíle. Hodnotí také soulad dokumentu s požadavky školního vzdělávacího programu a RVP PV.

Jen jedna mateřská škola má ve svém evaluačním plánu konkrétní osnovu pro hodnocení třídních vzdělávacích programů. Učitelky provádí dle této osnovy hodnocení 2x ročně.

Tab. 5. Evaluace akcí a netradičních aktivit s rodiči

Kritérium č. 3	EVALUACE AKCÍ A NETRADIČNÍCH AKTIVIT S RODIČI	
kategorie	společné akce s rodiči	spolupráce s rodiči, jejich spoluúčast na dění v MŠ
MŠ 1	Ze společných akcí s rodiči učitelky zakládají fotodokumentaci vždy průběžně po akci do fotoalbumu. Společné akce s rodiči se hodnotí na pedagogických radách.	Ředitelka MŠ 1x ročně písemně do hodnotící zprávy zpracovává náměty rodičů k práci MŠ, které získává ústně. Dále probíhá evaluace zapojení rodičů do činnosti MŠ - na konkrétních akcích, vstupech do tříd, či drobným sponzorstvím - evaluaci provádí učitelky, měsíčně a komplexně 1x ročně.
MŠ 2	Pro hodnocení společných akcí má MŠ vytvořený hodnotící arch (název akce, datum, vedoucí akce, hodnocení průběhu akce - počet přítomných, úspěšnost akce, míra zapojení, naplnění cíle akce, příprava, materiální zabezpečení, co se nepodařilo, závěry). Akci vždy hodnotí vedoucí akce po rozboru akce s rodiči.	Ředitelka školy provádí průběžně evaluaci klimatu školy, kde se mimo jiné zajímá i o vzájemné vztahy mezi rodiči a dětmi, rodiči a pedagogickými pracovníky.
MŠ 3	V evaluačním plánu MŠ neposkytuje informace o evaluaci společných akcí s rodiči.	V plánu evaluace najdeme zmínku o spoluúčasti rodičů. Nenajdeme zde časový plán, metody ani zodpovědnost za hodnocení. V několika bodech je zde ale uvedeno, kterými konkrétními body se MŠ při evaluaci zajímá, např. vztahy mezi pedagogy a rodiči, volný vstup rodičů do tříd, informovanost rodičů o dění v MŠ, o akcích, o výcoji dítěte; jednání s rodiči - zachování diskretnosti, ohleduplnosti taktu.
MŠ 4	V evaluačním plánu nenajdeme konkrétní údaje o evaluaci akcí s rodiči. Po telefonickém rozhovoru s paní ředitelkou mi byla sdělena informace, že vždy po akci s rodiči probíhá určitý rozbor akce, kdy rodiče mohou sdělit svůj názor a připomínky.	V evaluačním plánu najdeme jako jeden z cílů evaluace cíl "soustavná spolupráce s rodiči a jejich informovanost". Časově je evaluace určena průběžnými konzultacemi a schůzkami s rodiči. MŠ má zpracovaný dotazník pro rodiče, který se týká jak inovací v ŠVP, tak rodiče zde mohou sdělit připomínky k akcím školy a případně navrhnout konkrétní akce.
MŠ 5	K evaluaci společných akcí s rodiči MŠ využívá vždy po akci rozbor akce s rodiči a mezi pedagogy. Po vystoupení pro rodiče vždy následuje jeho rozbor. Společné akce a netradiční aktivity se vždy zaznamenávají na videokameru, či fotoaparát a následně jsou dokumenty možné ke shlédnutí na webových stránkách školy.	V oblasti evaluace "podmínky vzdělávání" najdeme jedno kritérium - klima školy. MŠ se tedy snaží o evaluaci vzájemných vztahů ve škole, mezi dětmi, rodiči a dalšími osobami.
MŠ 6 Montessori	V konkrétním časovém plánu evaluace školy nenajdeme rozepsanou tuto oblast evaluace. Ovšem v obecném cíli evaluace najdeme jako jeden z hlavních cílů to, zda jsou rodiče s fungováním školy spokojeni. Zpětnou vazbou je pro MŠ to, zda o ni rodiče mají zájem.	
MŠ 7 Začít spolu	Mateřská škola ve svém evaluačním plánu nemá přímo zahrnutu oblast evaluace akcí s rodiči. Najdeme zde ale povinnosti ředitelky a zástupkyně při evaluaci: rozhovory, schůzky s rodiči. Také učitelky mají povinnost průběžně s rodiči komunikovat a svolávat schůzky s rodiči.	
MŠ 8 Montessori	MŠ společné akce s rodiči nehodnotí jako samostatnou oblast evaluace. Pro MŠ je důležitá spoluúčast rodičů, jejich postoje a názory. Na webových stránkách najdeme fotogalerii ze společných akcí, dále zde najdeme nabídku vzdělávání pro rodiče.	V plánu evaluace najdeme jako jednu z oblastí hodnocení "spoluúčast rodičů". Prostředkem evaluace této oblasti je průběžné vyhodnocování všech zaměstnanců MŠ. Hodnotí se celkový zájem rodičů o dění v MŠ.

Shrnutí výsledků pro kategorii č. 3

Z výsledků analýzy pro kategorii „společné akce s rodiči“ mi vychází informace o tom, jak probíhá v mateřských školách zpětná vazba od rodičů po ukončení určitých akcí, na kterých se rodiče účastnili. Klasické mateřské školy nejčastěji po ukončení akce s rodiči provádí jakýsi rozbor akce, kdy rodiče mají prostor vyjádřit svůj názor na akci, popřípadě navrhnout změny pro příště, nebo navrhnou akce, které by se mohly naplánovat. Rozbor společných akcí probíhá ve většině případů také na pedagogických radách mezi ředitelkou a učitelkami. Jedna mateřská škola má vytvořený tzv. hodnotící arch společných akcí, který je v příloze v evaluačním plánu. Tento arch má za povinnost vyplnit vždy po každé akci a jejím rozboru s rodiči vedoucí akce.

Mateřské školy alternativního typu většinou nehodnotí společné akce s rodiči jako samostatnou oblast evaluace. V obecných cílech evaluace najdeme spíše cíl spoluúčasti rodičů, komunikaci s rodiči, schůzky s rodiči, a spokojenost rodičů s fungováním školy.

Pro zpětnou vazbu při evaluaci společných akcí s rodiči mateřské školy velmi často zakládají fotodokumentaci. Fotografie zakládají do fotoalba a nejčastěji je vkládají na webové stránky mateřské školy.

Dvě mateřské školy o evaluaci společných akcí s rodiči nehovoří ve svých evaluačních plánech vůbec. Po telefonickém rozhovoru s jednou paní ředitelkou z těchto mateřských škol jsem se ale dozvěděla, že vždy po akci s rodiči probíhá rozbor, kdy rodiče mohou vyjádřit k akci svůj názor.

Kategorii „spolupráce s rodiči, jejich spoluúčast na dění v MŠ“ nejčastěji zpracovávají ředitelky mateřských škol. Při hodnocení se snaží školy zachytit zapojení rodičů do činnosti školy, vzájemné vztahy mezi pracovníky a rodiči, všeobecnou informovanost rodičů o dění v mateřské škole. Jen v jednom dokumentu najdeme časový harmonogram evaluace této oblasti, a to 1x ročně ředitelka zpracovává náměty rodičů, které získala ústně při komunikaci s rodiči. Evaluace této kategorie probíhá ve většině případů průběžně během roku při komunikaci s rodiči.

Jedna z mateřských škol má v evaluačním plánu vytvořený dotazník pro rodiče, který se týká hlavně inovací týkajících se ŠVP, ale několika bodech mohou rodiče také připomínkovat společné akce a navrhnout akce, které by se mohly uskutečnit.

6.4 Shrnutí získaných faktů a diskuze

Z výše uvedených výsledků mého kvalitativního výzkumu bych chtěla závěrem shrnout získaná fakta a popsat situaci autoevaluačních procesů, která probíhá na půdách českých mateřských škol. Z materiálů, které jsem měla při výzkumu k dispozici, jsem mohla získat mnoho informací o tom, jak autoevaluační procesy v mateřských školách probíhají. Je nutno podotknout, že každý materiál byl zpracován naprosto jinak, nenašla bych dva stejné. Některé mateřské školy mají oblast evaluace propracovanou ve svých školních vzdělávacích programech více dopodrobna, jiné o něco méně a některé pouze obecně stanovují cíle evaluace, ale její konkrétní oblasti a metody bychom zde jen velmi těžko našli. Tento fakt ale nemůžeme generalizovat v myšlenku, že autoevaluaci tyto mateřské školy neprovádí, nebo provádí nekvalitně. Při zpracování problematiky mého výzkumu jsem se zaměřila na tři oblasti evaluace, a to: evaluace podmínek vzdělávání, evaluace kurikulárních dokumentů (ŠVP, TVP) a evaluace akcí a netradičních aktivit s rodiči. Tyto oblasti jsou v evaluačních dokumentech, které jsem měla k dispozici, často voleny jako cíle autoevaluace a mateřské školy se jim tedy s největší pravděpodobností v praxi doopravdy věnují. Při autoevaluačních činnostech se ale mateřské školy zabývají i jinými oblastmi, než těmi které jsem výše zmínila a blíže se jim věnovala ve svém výzkumu.

Ve výsledku je z evaluačních dokumentů patrná zodpovědnost ředitelky mateřských škol za provádění autoevaluačních činností. Nejvíce se samy ředitelky zabývají a provádí osobně autoevaluaci podmínek vzdělávání. Konkrétněji si samy osobně provádí prohlídky prostor mateřské školy, zahrady a tříd; kontroluje věcné (materiální) podmínky, aby byly vyhovující legislativnímu rámci, a tyto údaje zapisují ve většině případů do hodnotících archů a poté dále zpracovávají. Evaluaci této oblasti se ale účastní i ostatní zaměstnanci školy a rovněž i učitelky. Některé evaluační dokumenty nerozčleňují evaluaci podmínek na více podoblastí (v mém případě kategorií), což jsem ve výsledcích výzkumu uvedla. V těchto případech je evaluace podmínek vzdělávání zakomponována v evaluačním plánu dané mateřské školy, ale více ji v dokumentu mateřská škola nerozebírá a nepíše zde o konkrétních metodách, časovém harmonogramu a případně o zodpovědnosti za provedení evaluace. Dále jsem se ve své práci zaměřila na evaluaci kurikulárních dokumentů. Zde jsem se zaměřila na ŠVP a TVP. Je nutné zmínit, že mateřské školy mají povinnost vytvářet své školní vzdělávací programy a to, zda si vytvoří i třídní vzdělávací program závisí pouze na jejich rozhodnutí. V rámci evaluace už ale legislativa školám nedává za povinnost tyto dokumenty hodnotit. V praxi jsem se ale setkala s tím, že většina mateřských škol

si své ŠVP hodnotí. Zabývají se hlavně celkovou vizí, kterou jejich ŠVP nese; cíli, obsahem a formálním zpracování. Školní vzdělávací programy si mateřské školy hodnotí většinou během celého školního roku, tedy v čase, kdy s ním pracují nejvíce. Jen ve dvou případech jsem se ve svém výzkumu setkala s případem, kdy bylo v evaluačním plánu školy určeno, kdy a jak často se bude ŠVP hodnotit. Další částí hodnocení kurikulárních dokumentů může být evaluace TVP. Dvě mateřské školy v mém výzkumu si TVP nevytváří, ale i tak můžeme najít plán evaluace podobných dokumentů, které si vytváří (jedná se o školy alternativního typu). Klasické mateřské školy evaluují ve svých třídních vzdělávacích programech v největší míře obsah, témata a cíle, kterých chtějí výchovně vzdělávacím procesem dosáhnout. Můžeme říci, že odpovědnost za hodnocení TVP mají v nejvyšší míře samy učitelky z každé třídy. Jsou to právě ony, které každý den během celého roku s TVP pracují, a tak také mohou nejlépe zhodnotit tento dokument v návaznosti na ŠVP a RVP PV. Je důležité zmínit, že mateřské školy ve svých evaluačních dokumentech nehovoří o tom, jakými metodami TVP budou hodnotit. Jen jedna z mateřských škol uvádí v příloze hodnotící arch, dle kterého tento třídní dokument hodnotí (zde je osnova, podle čeho se učitelky při evaluaci řídí). V poslední řadě jsem nahlédla na otázku evaluace akcí a netradičních aktivit s rodiči. Mateřské školy se při autoevaluaci touto oblastí ve větší míře zabývají, protože je pro ně jedním ze základních cílů spolupráce s rodiči a spokojenost rodičů s prací mateřské školy. Všechny mateřské školy zúčastněné v mém výzkumu evaluaci oblasti společných akcí s rodiči provádí. Komplexně můžeme uvést fakt, že mateřské školy hodnotí společné akce s rodiči a jiné aktivity probíhající ve škole, kterých se rodiče účastní, většinou po skončení akce. Jedná se většinou o obyčejný rozhovor mezi rodiči a učiteli, kdy rodiče mohou zhodnotit konkrétní akci, říci svůj názor, nebo navrhnout nějakou příští možnou akci. Typickými jsou také plánované schůzky učitelů s rodiči, kdy rodiče mají taktéž prostor pro to, říci svůj názor ohledně společných akcí. Ve většině mateřských škol se při společně uspořádaných akcích pořizují fotografie, které mateřské školy zakládají buď do fotoalba, nebo v dnešní době asi častější - vkládají na webové stránky, kde jsou dostupné všem.

Tab. 6. Shrnutí cílů výzkumu

CÍLE VÝZKUMU		
Které oblasti evaluace vybrané mateřské školy nejčastěji evaluují?	Jakými strategiemi vybrané mateřské školy evaluují své kurikulární dokumenty?	Jaké metody a formy evaluace vybrané mateřské školy preferují při svém procesu autoevaluace?
 <p>Při autoevaluačních procesech probíhajících v mateřských školách, se školy nejčastěji zabývají evaluací podmínek vzdělávání, evaluací kurikulárních dokumentů (zde se zaměřují na hodnocení ŠVP a TVP) a dále evaluací společných akcí s rodiči, spolupráci s rodiči. Nelze ale obecně říci, že mateřské školy se při autoevaluačních procesech zabývají pouze těmito oblastmi. Tyto oblasti byly v evaluačních dokumentech vybraných mateřských škol často zmiňovány jako cíle evaluace.</p>	 <p>Mateřské školy nejčastěji evaluují své ŠVP a TVP. ŠVP evaluují většinou průběžně během celého roku na pedagogických poradách. Zabývají se jeho obsahem a cíli, záměrem a vizí. Při hodnocení TVP (pokud si je mateřské školy vytváří se nejčastěji evaluací zabývají učitelky, které po ukončení tematického celku hodnotí témata a cíle. Velmi často se při evalauci TVP sleduje také návaznost na RVP PV a ŠVP. Evaluace probíhá nejčastěji písemnou formou.</p>	 <p>Mezi nejčastější metody a formy při provádění autoevaluačních procesů v mateřských školách patří rozhovor mezi pracovníky školy, rozhovor s rodiči, pozorování, zápis do hodnotících archů. Dále mateřské školy vypracovávají své hodnotící archy (např. pro evalauci materiálních podmínek), využívají dotazníků pro rodiče a jejich zpracování a v neposlední řadě analýzy školních kurikulárních dokumentů.</p>

ZÁVĚR

Záměrem mé bakalářské práce bylo nejdříve popsat základní pojmy týkající se problematiky evaluace, objasnit nesrovnalosti mezi pojmy evaluace – hodnocení – autoevaluace – vlastní hodnocení školy. Dále jsem se zaměřovala na uchopení tohoto tématu v legislativě a poté jsem se zabývala oblastmi, kterými se evaluační procesy mohou zabývat. V další kapitole jsem se snažila popsat základní metody a postupy, kterých lze při evaluaci využít.

V druhé části práce, v empirické části, jsem zpracovala osm evaluačních dokumentů z různých mateřských škol. Postupovala metodou obsahové analýzy těchto dokumentů.

Mým hlavním cílem bylo porovnat evaluační strategie vybraných mateřských škol. Dílčími cíly se pro můj výzkum staly tyto body:

- Zjistit, které oblasti evaluace vybrané mateřské školy nejčastěji evaluují.
- Zjistit, jakými strategiemi vybrané mateřské školy evaluují své kurikulární dokumenty (ŠVP, TVP).
- Zjistit, které metody a formy evaluace vybrané mateřské školy při svém procesu autoevaluace preferují.

Po shrnutí všech výsledků získaných při zpracování obsahové analýzy dokumentů jsem si odpověděla na mnou předem stanovené otázky výzkumu. Mateřské školy mají své evaluační plány vypracovány různým způsobem a také jsou velmi různě propracovány, co se obsahu týče. Některé uvádí pouze obecné cíle evaluace, jiné uvádí konkrétní časový plán evaluačních procesů, zodpovědnost za evaluační procesy, použité metody a postupy.

Můžeme říci, že z výzkumu vyplynula skutečnost, že mateřské školy se nejčastěji a nejpodrobněji zaměřují na evaluaci podmínek vzdělávání, evaluaci kurikulárních dokumentů (ŠVP, TVP) a evaluaci společných akcí s rodiči, spolupráci s rodiči. Nelze ale obecně říci, že se zabývají pouze těmito oblastmi, našli bychom jistě mnohé další, které jsou pro mateřské školy při evaluaci důležité. Těmi jsem se ale ve své práci nezabývala.

Dále jsem chtěla zmapovat problematiku evaluace kurikulárních dokumentů školy, konkrétněji evaluaci školních vzdělávacích programů a třídních vzdělávacích programů. Zaměřila jsem se na to, zda mateřské školy tyto dokumenty evaluují a jakým způsobem. Výsledkem se pro mne stalo zjištění, že většina mateřských škol evaluuje svůj školní vzdělávací program v přesně neurčeném čase, tedy většinou průběžně během školního roku na pedagogických poradách, kdy učitelky mohou tento dokument připomínkovat a konzulto-

vat jeho obsah a cíle. Při výzkumu jsem se ale setkala se dvěma dokumenty, které měly přesně určený i časový plán, a to 1x za rok, ve druhém případě 1x za dva roky. Při hodnocení školních vzdělávacích programů se mateřské školy zaměřují obecně na jeho záměr, vizi, obsah a cíle. Pokud mateřské školy mají vytvořené i třídní vzdělávací programy (dvě mateřské školy v mém výzkumu neměly tyto dokumenty), tak je většinou i hodnotí. Hodnocení provádí učitelky v každé třídě. Většinou se tak děje po dokončení konkrétního tematického bloku (integrovaného bloku). Učitelky hodnotí témata a cíle třídního vzdělávacího programu. Hodnocení probíhá nejčastěji formou písemního zápisu.

Jako další cíl jsem si stanovila zjistit, jaké metody a formy vybrané mateřské školy při autoevaluačních procesech nejčastěji využívají. Z mé analýzy dokutu mateřských škol jsem schopna říci, že mateřské školy preferují nejčastěji rozhovor s ostatními pracovníky školy, rozhovor s rodiči, pozorování, zápis do hodnotících archů, dotazníky pro rodiče a analýzu dokumentů školy.

Dokumenty, které se mi dostaly do rukou, byly naprosto rozdílné. Ať už svým rozsahem, nebo konkrétností při popisování autoevaluačního plánu. Ve většině případů nebyly tyto dokumenty propracované příliš podrobně, řekla bych spíše rámcově a velmi „volně“. Myslím si, že v praxi našich mateřských škol převládá zatím názor, že evaluace je spousta „papírování“ a důležitější je přece praxe. Mým názorem ale zůstává fakt, že pokud nevíme, na jaké úrovni jsme ve skutečnosti, tak se nemůžeme nikdy posunout nikam dál.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7178-537-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

CHVÁL, Martin a Martina KUPCOVÁ. *Školy na cestě ke kvalitě: systém podpory auto-evaluace škol v ČR*. 1. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, 252 s. Metodika RVP - Rámcový vzdělávací program. ISBN 978-80-86856-90-2.

KAŠPÁRKOVÁ, Jana. *Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu: konstrukce a aplikace v praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 192 s. ISBN 978-80-244-1852-0.

POL, Milan. *Škola v proměnách*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 194 s. ISBN 978-80-210-4499-9.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 212 s. Učebnice (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-1415-5.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro učitele*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 164 s. Učebnice (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-0676-4.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogická evaluace*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1333-8.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-717-8579-2.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. [cit. 2013-03-13]. ISBN 80-87000-00-5. Dostuné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV_2004.pdf>.

RÝDL, Karel a Klára ŠEĎOVÁ. *Sebehodnocení školy: jak hodnotit kvalitu školy*. Vyd. 1. Praha: Agentura STROM, 1998, 71 s. Škola 21, sv. 3. ISBN 80-861-0604-7.

SLAVÍK, Jan. *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 190 s. ISBN 80-7178-262-9.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina a Martina KUPCOVÁ. *Autoevaluace mateřské školy: metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. 1. vyd. Praha: VÚP, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2008, 44 s. Metodika RVP - Rámcový vzdělávací program. ISBN 978-80-87000-22-9.

ŠTYBNAROVÁ, Jana a Martina KUPCOVÁ. *Vzájemné učení škol v oblasti autoevaluace: systém podpory autoevaluace škol v ČR*. 1. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, 181 s. Metodika RVP - Rámcový vzdělávací program. ISBN 978-80-86856-86-5.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: systém podpory autoevaluace škol v ČR*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VAŠŤATKOVÁ, Jana a Martina KUPCOVÁ. *Autoevaluace v praxi českých škol: systém podpory autoevaluace škol v ČR*. 1. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2011, 235 s. Metodika RVP - Rámcový vzdělávací program. ISBN 978-80-86856-91-9.

VAŠŤÁTKOVÁ, Jana. *Úvod do autoevaluace školy*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1422-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ŠVP Školní vzdělávací program

TVP Třídní vzdělávací program

TP Třídní plán

IP Integrovaný projekt

IB Integrovaný blok

TC Tematický celek

SEZNAM TABULEK

- Tab. 1. Přednosti a nevýhody kvalitativního výzkumu
- Tab. 2. Kritéria obsahové analýzy
- Tab. 3. Evaluace podmínek vzdělávání
- Tab. 4. Evaluace kurikulárních dokumentů
- Tab. 5. Evaluace akcí a netradičních aktivit s rodiči
- Tab. 6. Shrnutí cílů výzkumu